

με ὅ, τ' εἶμαστε; Στὸ μεταξύ, εἶμαστε μπρός σ' αὐτοὺς σὰ μπροστά σὲ ξένους. Δείλιαζαν τὴ ζωὴ μας. Κάποτε περπατοῦσαν μαζί μας στοὺς διάδρομους καὶ στὶς αὐλὲς καὶ τοὺς ἀκολουθοῦσαμε χωρὶς καρδιά. Κάποτε ἔρχονται νὰ παίξουνε μαζί μας καὶ τὸ παιγνίδι τότες δὲ μᾶς φαίνονταν τὸ ἴδιο. Κάποιι δὲ βρῆκανε τοὺς ἀδερφούς των. Πλανοῦνται μοναχὰ ἀνάμεσα στὰ ξεφωνητὰ μᾶς καὶ δὲν εἶχαν κανένα φίλο ἀπ' αὐτοὺς, ποὺ δὲν εἶταν νὰ πεθάνουν. Κι' ὥστόσο τοὺς ἀγαποῦσαμε καὶ καμιά ἄλλη μορφή ἀπὸ τὴ δική τους δὲ μᾶς εἶτανε πιὸ ἀγαπητή. Τὴ μᾶς ἔβλεπε λοιπὸν καὶ τί εἶναι τὸ πῶς ἐνόησε ἔδωκε μᾶς; Τὴ θαλάσσια μυστήριον εἶν' αὐτὴ ποὺ στὸ βυθὸ τῆς ζωῆς; Ἐδῶ βασιλεύει ἀκόμα καὶ κείνη ἡ ἀγάπη ποὺ μὲ λόγια πιὰ δὲ λέγεται, γιὰ τὴ τίποτα δὲν ἔχει νὰ κἀνῃ μὲ τὴ ζωὴ τοῦτου τοῦ κόσμου. Δὲ θὰ δύνονταν ἴσως νὰ βαστάξῃ καμιά δοκιμασία· θαρρεῖς πῶς ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ φανερώνεται καὶ ἡ μικρότερη συνειθισμένη φιλία φαίνεται ἀκόμα νὰ τὴ νικᾷ καὶ ὥστόσο ἡ ζωὴ τῆς εἶναι πιὸ βαθιὰ ἀπὸ μᾶς. Ἴσως δὲ μᾶς φαίνεται ἀδιόφορη παρὰ μόνο γιὰ τὴ ξέρουμε πῶς μᾶς περιμένει σὲ καιροὺς πιὸ μακρυσμένους καὶ πιὸ βέβαιους.

Δὲ μιλάει δὴ κἀτου γιὰ τὴ ξέρει πῶς θὰ μιλήσῃ ἀργότερα. Τὴ βαθύτερη ἀγάπη δὲν τὴ δίνουμε σὲ κείνους μόνο ποὺ ἀγκαλιάζουμε. Ὑπάρχει μιὰ μερὶς τῆς ζωῆς—καὶ εἶναι ἡ καλύτερη, ἡ ἀγνότερη ἢ μεγαλιότερη,—ποὺ τίποτα δὲν ἔχει νὰ κἀνῃ μὲ τὴ συνειθισμένη ζωὴ, καὶ τὰ μάτια, ἀκόμα καὶ τῶ ἔρωτεμένων, δὲν ξεπερνᾶνε ποτὲ σκεδόν τὸ ὅριον τῆς σιγῆς καὶ τοῦ ἔρωτα.

Ἡ τοὺς ἀφίναμε μόνους γιὰ τὴ μῦλο ποὺ νεώτεροι μας, εἶτανε πιὸ μεγάλοι ἀπὸ μᾶς;... Ἐέραμε τάχα πῶς δὲν εἶχανε τὴν ἴδια ηλικία καὶ τοὺς φοβόμαστε σὰ δικαστάδες; Οἱ ματιές τους ἔρχισαν νὰ γίνονται πιὸ γρήγορες ἀπὸ τὴ δικές μας καὶ ὄντας τύχαινε νὰ πέφτουνε πάνω σὲ κανένα δικό μας κίνημα ταραχῆς, τότες χωρὶς λόγο συχάζαμε καὶ μιὰ σιωπὴ ἀνεξήγητη ἀπλώνονταν γιὰ μιὰ στιγμὴ. Γυρίζαμε τὸ κεφάλι· μᾶς κοιτοῦσαν καὶ γελοῦσαν σοβαρά. Θυμῶμε τὴ μορφή δυὸ ἀπ' αὐτῶν, ποὺ περίμενε ξαφνικὸς θάνατος. Μὰ ὅλοι σκεδόν εἶτανε φοβισμένοι καὶ πᾶσιζαν νὰ περᾶσουνε ἀπαρατήρητοι. Εἶχαν κ' ἐγὼ δὲν ξέρω κάπια θανάσιμη ντροπὴ καὶ φαίνονταν σὰ νὰ ζητοῦσαν νὰ τοὺς συχωρέσῃς γιὰ κάπιο ἀγνωστο καὶ σιμοτινὸ κῆμα. Προχωροῦ-

σαν. Κοιταζόμεστε. Ἐπειτα ἔακολουθοῦσαμε τὸ δρόμο μας χωρὶς νὰ ποῦμε τίποτα καὶ καταλαβαίναμε ὅλα δίχως νὰ ξέρουμε τίποτα.

Λευκάδα

INTA ΓΑΡΤΖΩΝΗ

ΣΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ

Τοῦ φίλου Ἠλία Σταύρου

Ὁραῖο σὰν ἀγγελουδι
Ποὺ ἐπέταξε σιὴ Γῆ
Κ' εὐόρηκε μιὰν αὐγὴ
Λευκὸ λουλοῦδι,
Κ' εἶπε: ὦ νὰ ἡ φωλιά
Νὰ μείνει αἰῶνια...

Λουλοῦδ' ἡ ἀγκαλιὰ
Εἶναι τῆς Μάννας
Καὶ τὰ γλυκὰ φίλια
Μόρια εἶναι ἀηδόνια...

ὦ Ἀγάπης πιάνας
Μάρι τί κάνεις!
Καὶ τὸ λουλοῦδι
Καὶ τ' ἀγγελουδι
Ἔνα τὸ φτεῖνεις.

Σπέτσες, Σεπ. 24. 1905

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

Ο ΧΑΤΖΗΣ

Βγήκε ἀπὸ τὴ φυλακὴ ὕστερος ἀπὸ δέκα χρόνια. Σκέφτηκε τότες τί νὰ κἀνῃ γιὰ νὰ ζήσῃ τὴ ραμίλια του. Ἔτσι ἔνοιξε τὸ μικρὸ μαγαζάκι στὴ μέση τοῦ μεγάλου δρόμου. Ἐδινε κρασί, λευκούμι, μαστίχα στοὺς ταξιδιώτες ποὺ βρῆκανε τώρα μὲ χροῖα τους ἕνα μέρος νὰ ξαποστάσουνε, κάτι νὰ δροσιτοῦνε. Ἔνα χάνι ποὺ δὲν τὸ εἶχε κανεὶς προτιότερα συλλογιστῆ.

Κάτασπρος, ἀτέλειωτος, θλιβερός ἀπλώνονταν ὁ δρόμος μὲ τὴς θεώρατες λεῦκες ποὺ γέρνανε τὴς

κορφές τωνε σὰν πικραμένες. Μέσα στὸ μεσημεριανὸ λιουπῶρι ὁ ἀέρας λαφροκινεῖ τὰ φύλλα τὰς κημέρια ποὺ χύνουνε τὸ νταντελένιο ἤσκιο τους ἀπάνου στὸ παχὺ χῶμα τοῦ δρόμου ἀλεσμένο ἀπὸ τῶν κάρρωνε τὴς ρόδες. Κἀμπισσες κόττες σκαλιζοῦνε χαρούμενες μὲ τὰ πόδια τους τὴς κοπριές τῶν ἀλόγωνε. Ἔνα βῶδι ἀργομασάει τὸ σὰνὸ του ξαπλωμένο στὸ διπλανὸ χωράφι, ἀγκάθια γιομάτο. Ἔνα κάρρο φορτωμένο ὡς ἐκεῖ πάνω σὰνὸ περιεῖ καὶ στὴν κορφή τῶ δειμάτωνε ξαπλωμένος ὁ ἀγωγιάτης μουρμουρίζει κάπια τραγουδι, ἐνῶ ὁ ἰδρωτὰς στάζει διαμάντικα στὸ κούτελό του. Τὸ χειμῶνα κολλᾶνε οἱ ρόδες στὴς λάσπες καὶ ὁ χατζῆς τρέχει πολλές φορές γιὰ νὰ δώσῃ ἕνα χέρι· στὸν ἀγωγιάτη ποὺ ξεθυμαίνει τὴ φούρα του στοῦ ἀλόγου τὴ ραχη.

Καὶ ψευτοζοῦσε.
Φύτεψε καὶ μιὰ περικολκίδα μπροστὰ στὴν πόρτα γιὰ νάχῃ ἤσκιο, ἔβαλε καὶ λουλοῦδια γύρο γύρο καὶ γιομίσε ὅλος ὁ τόπος ἐκεῖ χροῖμα καὶ μουρουδιά. Νᾶβλεπες μόνο τὴν πρασινίδα αὐτὴ μέσα, στὴ θαμπωτικὴ ἀσπράδα τοῦ δρόμου, δροσιζόσουνε. Ἔνα κομματι ζωὴ στὴν τόση νεκρὰ. Οἱ ταξιδιώτες βλογοῦσανε τὸ ὄνομα τοῦ χατζῆ.

Ἄξαφνα νὰ καὶ ξεφουτρῶνε ἄλλο ἕνα χάνι στὸν ἴδιο δρόμο.
Ὁ χατζῆς κούνησε τὸ κεφάλι του θλιβερά.
— Γυναῖκα! κακὰ μαντάτα. Κάπιοις ζήλεψε τὰ πλούτια μας.
Καὶ κείνη λαφροῦμαλη
— Ἄς ραχ, ἄντρα, καὶ ἄλλος ψομί.

Ὁ πόλεμος ἔρχισε, κούφισε στὴν ἀρχὴ φανερός ἔπειτα. Ἔνας ἀπὸ τοὺς δυὸ χατζῆδες ἔπρεπε νὰ λείψῃ. Κ' οἱ δυὸ δὲν μπορούσανε νὰ ζήσουνε στὸν ἴδιο δρόμο. Στὴν ἀρχὴ ἄλλαζαν κάποτε καὶ καμμιὰ κοθύντα, ἔπειτα ὅσο τὸ κακὸ ἔναθε κούφανε καὶ τὴν καλημέρα. Ὁ νέος χατζῆς εἶχε πικραὶ φιλία μὲ ὅλους τοὺς ἀμαζάδες. Τοὺς εἶδνε πιὸ φτηνὰ τὸ σὰνὸ καὶ τὸ κρηθῆρι γιὰ τῆλογά τωνε, τοὺς συχοκερνοῦσε, καὶ αὐτοὶ πάλι τὸν προτιμοῦσανε καὶ τοῦ φέρνανε ταξιδιώτες. Τὸ καινούριο χάνι τοὺς τραβοῦσε. Τὸ παλιὸ τὸ βλέπανε τώρα σὰ μαγνημένο. Τὰ μάζια περνοῦσανε ἀπ' ὑπὸς χωρὶς νὰ σταματήσουνε. Τὸ χάνι ρῆμαζε. Ἐσραθήκε ἡ περικολκίδα καὶ ἀπομείνανε μόνο τὰ καλκίμα ποὺ τινε βαστούσανε, σὰ κόκκαλο κανενὸς ζωντανοῦ. Μαρκθῆκανε καὶ τὰ λουλοῦδια, ἔλειψε ἡ πρασινίδα. χα-

καὶ τοῦ φοροῦσε ρούχα, λέγοντας μαζί καὶ κάπιο ἔξορι, τῆκανε νὰ περπατῆ φαίνονμένο σ' ὅλους τοὺς ἄλλους ἄνθρωπος καὶ κείνο πῆγαινε κ' εὐόραζε νερό καὶ ψόνιζε καὶ μαγέρεθε καὶ σ' ὅλα μᾶς δούλεθε καὶ μᾶς περτοῦσε πιδέξια. Κ' ἔπειτα, ὅταν ἦταν ἀρκετὴ ἡ δουλιὰ, θῆκανε πάλι τὴ σκούπα σκούπα ἢ τὸ γουδοῦγερο γουδοῦγερο, λέγοντας ἀποπάνου ἄλλο ἔξορι. Τοῦτο ἐγὼ, ἀγκαλιὰ κ' εἶχα πολὺ προσέξει, δὲ μπορούσα νὰ τὸ μάθω ἀπ' αὐτόνα, γιὰ τὴ τῆκρυθε ἄν καὶ γιὰ τῆλλα ἦταν πολὺ πρόθυμος. Μιὰ μέρα ὅμως ἀκουσα κρυφὰ τὸ ἔξορι, ποὺ ἦταν τρισύλλαθο, ἀφοῦ κρύφτηκα σὲ σκοτεινὸ μέρος. Καὶ κείνος ἔφυγε γιὰ τὴν ἀγορὰ, παραγγεῖλαντας στὸ γουδοῦγερο νὰ κἀμῃ ὅσα ἔπρεπε κ' ἐγὼ τὴν ἄλλη μέρα, ὅταν κείνος εἶχε κάπια δουλιὰ στὴν ἀγορὰ, ἀφοῦ πῆρα τὸ γουδοῦγερο καὶ τόκαμα ἄνθρωπο εἰπόντας παρόμοια τὴς τρεῖς συλλαβές, πρόσταξα νὰ φέρῃ νερό. Κι' ἔμα γιομίσε τὸ λαγῆρι καὶ ἔφερε εἶπα: «Πᾶψε καὶ μὴ φέρῃς πιὰ νερό παρὰ γίνου πάλι γουδοῦγερο»· μὰ κείνο δὲν ἤθελε νὰ μὲ ὑπακούσῃ, ἀλλὰ πάντα ἔφερε νερό, ὡς ποῦ ἀπὸ τὸ κουβάλα-κουβάλα μᾶς πλημμύρισε τὸ σπίτι. Κ' ἐγὼ μὴ ξέροντας τί νὰ κἀνω μὲ τὸ πᾶμα— γιὰ τὴ φοβόμουνα μήπως θυμῶσῃ ὁ Παγκράτης ἔμα γυρίσῃ, καθὼς κ' εἶνε— ἀφοῦ πῆρα ἕνα τσεκούρι κόψτω στὴ μέση τὸ γουδοῦ-

χερο καὶ τὸ χωρίζω στὰ δυὸ· μὲ κείνα, ἀφοῦ κἀθένα χωριστὰ πῆραν ἀπάνου λαγῆρι κουβαλοῦσανε νερό, καὶ ἀντὶς γιὰ ἕναν εἶχα δυὸ νεροκουβαλητάδες. Στὸ ἀναμεταξύ ὁρᾶνε καὶ ὁ Παγκράτης καὶ νοιώσαντας τὸ τί γίνηκε, κείνα τῆκαμε πάλι ξύλα, καθὼς ἦταν πρὶν τὸ ἔξορι, μὰ καὶ ἀφτός ἀφίσαντας μὲ κρυφὰ δὲν ξέρω ποῦ πῆγε κ' εἶγινε ἄφαντος.

— Τώρα λοιπὸν, εἶπε ὁ Δεινόμεχος, ξέρεις κᾶν ἐκεῖνο, νὰ κἀνῃς δηλαδή ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ γουδοῦχερο;

— Μὰ τὴν ἀλήθεια, ἀποκριθῆκεν ἀφτός, κατὰ τὸ μισὸ γιὰ τὴν δὲν μπορῶ νὰ τὸ ξαναφέρω στὴν πρώτη του κατάστασι μὲ καὶ γίνῃ νεροκουβαλητῆς, κ' ἔτσι ἀναγκαστικὰ θὰ μᾶς πλημμυρίσῃ τὸ σπίτι γιομίζοντας νερό.

— Δὲν πάθετε, εἶπα ἐγὼ, νὰ λῆτε τέτοιες φαστιές γέροι ἀνθρώποι; ἄν ἔχι γι' ἄλλο, ἀλλὰ τουλάχιστο γιὰ γάρῃ τούτων τῶν παιδιῶν ἀφίστε τὴς παρᾶδῆξες καὶ φοβερές ἄρτες ἱστορίες, μήπως χωρὶς νὰ τὸ νοιώσετε γιομίσουν τὴν ψυχὴ τους μὲ τῶρους καὶ παραμυθολογία. Πρέπει βέβαια νὰ τὰ λυπάστε καὶ νὰ μὴ τὰ συνθιζέτε ν' ἀκούνε τέτοια, ποῦ σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ θὰ τὰ βασανίζου ὄντας μαζί τους καὶ θὰ τὰ κἀνουν ροθητσιάρηδες, γιομίζοντας τα μὲ κάθε λογῆς δεισιδαιμονία.

— Καλὰ ποῦ μοῦ τὸ θυμήσατε, εἶπε ὁ Ἐφραῆτης, εἰπόντας γιὰ τὴ δεισιδαιμονία. Γιατὶ τί πιστέβεις ἐσύ, Τυχεῖδη, γιὰ τὰ τέτοια, λέω δηλαδή γιὰ τὰ μαντέματα καὶ τὴς προφητείας καὶ τὰ ὅσα μερικοὶ θεομύλητοι φωνάζου ἢ γιὰ τὰ ὅσα ἀκούγονται ἀπὸ τὸ ἱερό ἢ γιὰ τὰ μελλούμενα ποὺ προφητεύει παρθένα ποιητικὰ μιλῶντας; ἢ τᾶχατις δὲ θὰ πιστέψῃς καὶ σ' ἀφτά; ἐγὼ ὅμως ὅτι ἔχω καὶ κάπιο ἄγιο δαχτυλίδι, ποὺ ἡ πέτρα του παρασταίνει τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀπόλλωνα τοῦ Πύθιου, καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόλλωνας μοῦ μιλάει, δὲ λέω μήπως καὶ φανῶ πῶς ἀπίστεφτα καυιοῦμαι γιὰ τὸν ἑαυτό μου· μὰ ὅσα τουλάχιστο ἀκουσα στὸ μαντεῖο τοῦ Ἀμφίλοχου στὴ Μαλλό, ὅταν ἔ ἤρωας κουθέντιασε μαζί μου στὸν ξύπνο μου καὶ μούδωσαν ὁρμήνεις γιὰ τοὺς δικούς μου καὶ ὅσα εἶδα ὁ ἴδιος θέλω νὰ σὰς πῶ ἔπειτα μὲ τὴ σειρά τὰ ὅσα εἶδα στὴν Πέργαμο καὶ ἀκουσα στὰ Πάταρα· γιὰ τὴν τὸν καιρὸ ποὺ γυρίξα ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο στὴν πατρίδα μου, ἀκούγοντας ὅτι ἀφτό τὸ μαντεῖο στὴ Μαλλό ἦταν τὸ πιὸ ξακουστὸ καὶ τὸ πιὸ ἀληθινὸ, καὶ ὅτι προφητεύει καθαρὰ, ἀπαντώντας λέξη πρὸς λέξη σὲ κείνα ποῦ ἔμα τὰ γράψῃ κανεὶς στὸ πιττάκι ἢθελε τὰ παραδώσει στὸν προφήτη, στοχάστηκα ὅτι καλὸ θὲ νᾶτανε νὰ δοκιμάσω στὸ ταξίδι μου τὸ μαντεῖο καὶ νὰ ρωτήσω τὸ